

ARKEOLOGISKE REGISTRERINGER

Ljosland
Gnr 7 Bnr Diverse

Åseral Kommune

Rapport ved
Hege Andreassen

RAPPORT FRA KULTURHISTORISK BEFARING/REGISTRERING

Kommune:	Åseral		
Gårdsnavn:	Ljosland		
Gårdsnummer:	7		
Bruksnummer:	Diverse		
Tiltakshaver:	Agder Energi Produksjon AS, v/Aleksander L.Andersen		
Adresse:	Serviceboks 603, 4606 Kristiansand.		
Navn på sak:	Arkeologiske registreringer i Åseral kommune-Ljosland.		
Saksnummer:			
Registrering utført:	14-17. Okt. 2009	Ved:	Hege Andreassen
Rapport utført:	27. Okt. 2009	Ved:	Hege Andreassen
Autom. fredete kulturminner i området:	Registreringsnummer 9967, 61892, 112393, 112182, 113471, 78354, 112181, 112172, 61892 m.m.		
Nyere tids kulturminner i området:	87636, 84314, 87627, 87628, 8762731, 110504, 110448, 111849, 113579 m.m		
Fotodokumentasjon (APS-nummer):	Ark.reg.09.41		
Faglige konklusjoner:	☐ Planen er <u>ikke</u> i konflikt med kulturminner.		
	Automatisk fredete kulturminner		Nyere tids kulturminner
☐	Planen er i konflikt	☐	Planen er i konflikt
☐	Ingen synlige, potensiale under bakken	☐	Ikke påvist til nå, nærmere arkivsjekk påkreves
☒	Ikke vurdert	☐	Ikke vurdert
Merknader:			
Sammendrag:			

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn og informasjon om undersøkelsen	4
Natur- og kulturmiljø	5-7
Undersøkellesmetoder	8
Resultat av registreringer	9-11
Konklusjon	12
Vedlegg 1: Kart over planområdet.	13

Figurliste

Figur 1:Foto, utsikt over Ljoslandsvatn	1
Figur 2: Foto, område 2 gamle kvernevatn veien.....	4
Figur 3: Kartutsnitt hentet fra Askeladden.....	6
Figur 4:Foto, Område 1 flate med utsikt.	6
Figur 5: Foto, Område1 heller.....	6
Figur 6: Kartutsnitt av tiltaksområdet, inndelt i områder.....	7
Figur 7:Område 3, kirke	8
Figur 8: Område 3, røys	8
Figur 9: Område 3, steinformasjon	9
Figur 10:Område 3, mulige gravhauger	10
Figur 11:Område 1, heller	10
Figur 12:Område 4, steinalderlokalitet.....	10
Figur 13:Område 5, gammel løe	11
Figur 14:Område 5, Heller	11

Bakgrunn og informasjon om undersøkelsen

Vest-Agder fylkeskommune ble i brev datert den 26.06.2009. informert om utbyggingsprosjektene ”nye dammer Skjerkavatn” og ”Ljosland kraftverk og nytt aggregat i Sjerka kraftverk” Etter avtale ble det foretatt en vurdering av sistnevnte plan.

Hensikten med reguleringsplanen til utbyggingsprosjektet ”Ljosland kraftverk og nytt aggregat i Sjerka kraftverk”. Gjelder nye veier, riggområder, tipper og nettraceer med bufferområder.

Begrunnelsen for undersøkelsene er hjemlet i kulturminnelovens § 9, hvor fylkeskommunen er forpliktet til å undersøke om større offentlige og private tiltak kan komme i konflikt med hensynet til automatisk fredede fornminner.

Agder Energi ble i samtale med Arkeolog Yvonne Olsen, ved Vest-Agder fylkeskommune enige om at det skulle foretas en forundersøkelse av områdene før registrering, for å utarbeide en plan om hvilke områder som hadde spesielt potensial for videre undersøkelser/ registreringer, og hvor mye tid som eventuelt må beregnes for maskinell sjakting og prøvestikking i områdene.

Registreringene ble foretatt 14-17. Okt.2009

Rapporten ble skrevet den 27. Okt. 2009

Områdene som skulle undersøkes var på ca. 3181317 m² til sammen, hei og myr utgjør nesten hele dette området foruten om noen små veier og litt bebyggelse. Undersøkelsesområdene ble delt inn i nummer 1-6, se figur 6.

Figur 2: Område 2, gamle kvernevatnveien.

Natur- og kulturmiljø

Undersøkellesområdet ble delt i 6 deler, etter hvert som det ble befart (figur 6).

Område 1: Ørnefjell. Ca 228713m².

Mulige tverrslag og tippområder er avmerket i plankartet. Dette er et veldig kupert terreng, hvor det skråner bratt ned mot Ljoslandsvatn i bunnen. Mye myr og bjørkeskog sammen med store steiner/gammel ur. Det er ikke tidligere registrert noen kulturminner innfor dette området, men på andre siden av Ljoslandsvatnet (Oddan) er det registrert en steinalderboplass id 61892.

Område 2: Gamle Kvernevatn veien. Ca. 246488m².

Nedgravd rør/tunnel er avmerket i plankartet. Det er en gammel kjerrevei som går fra dammen ved kvernevatn og følger elva ned til Ljosland (ganske bratt noen steder). Det er registrert en setervoll i nærheten av dette området, id 110448.

Område 3: Ljosland bygd- og hytteområde. Ca. 549713m².

Atkomsttunnel avmerket i plan. Nesten hele dette området er bebygd fra før. Gårder og dyrket mark fra Ljosland fjellstove til Ljoslandsvatnet, og noe hyttebebyggelse øst for veien. Her er det registrert flere nyere tids kulturminner; gårdstun, kirkested, steingjerder og røyser. Det er også registrert et automatisk fredet funn av et spinnehjul, id 9967 innenfor dette området.

Område 4: Fra Langafjellet til dammen ved Langevatnet. Ca 887300m².

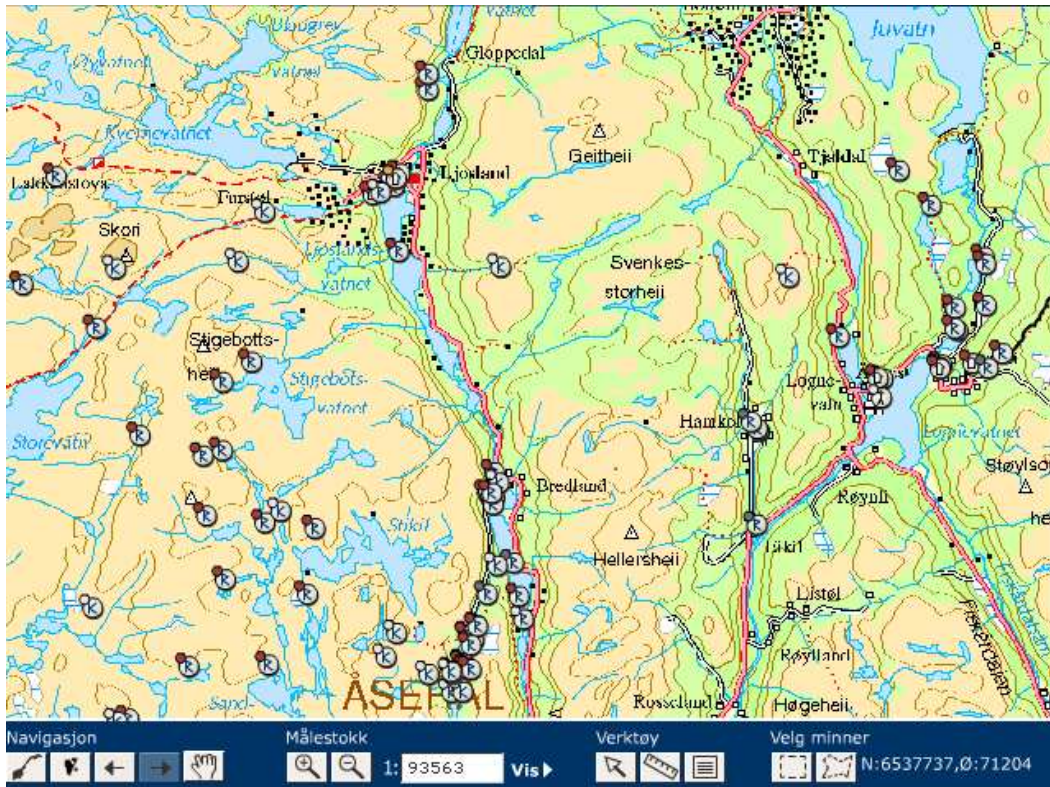
Mulige tippområder, tverrslag og ny vei er avmerket i plan. Kupert terreng, mye ur helt inntil den bratte fjellveggen av Langafjellet. Ellers mye våte myrsletter og hei, utsikt over Tjørni og elva ned til Ljosland. Terrenget flater ut noe nærmere dammen ved Langevatnet. I den nordlige delen av dette området, nærmere dammen er det blitt registrert en heller id 112393 og steinalderboplass etter funn av flint id 112182.

Område 5: Ljoslandsvatn (sør) til Brelandsvatn. Ca. 927948m².

Mulig tverrslag og tippområde avmerket i plan. Store sletteområder av våt myr langs med hele elva og den sørlige delen av Ljoslandsvatnet. Gammel ur og store steiner langs med fjellet. Helt sør i dette område er det registrert to hellere id 113471 og 78354, en setervoll og en mulig jernvinne.

Område 6: Tjørneheii Ca. 341155m²

Tverrslag og tippområde er avmerket i plan. Det går en grusvei fra nordlige delen av Brelandsvatn og inn til dammen ved Tjørneheii. Dette område er også veldig kupert med mye ur langs med fjellet. Dette område har blitt mye undersøkt tidligere (Nye Skjerka) og det er registrert en rekke steinalderlokaliteter i og rundt område 6; id 112181, 112172, 11270 m.fl. Videre er det registrert en setervoll, tufter og skjørbrent stein i dette området.

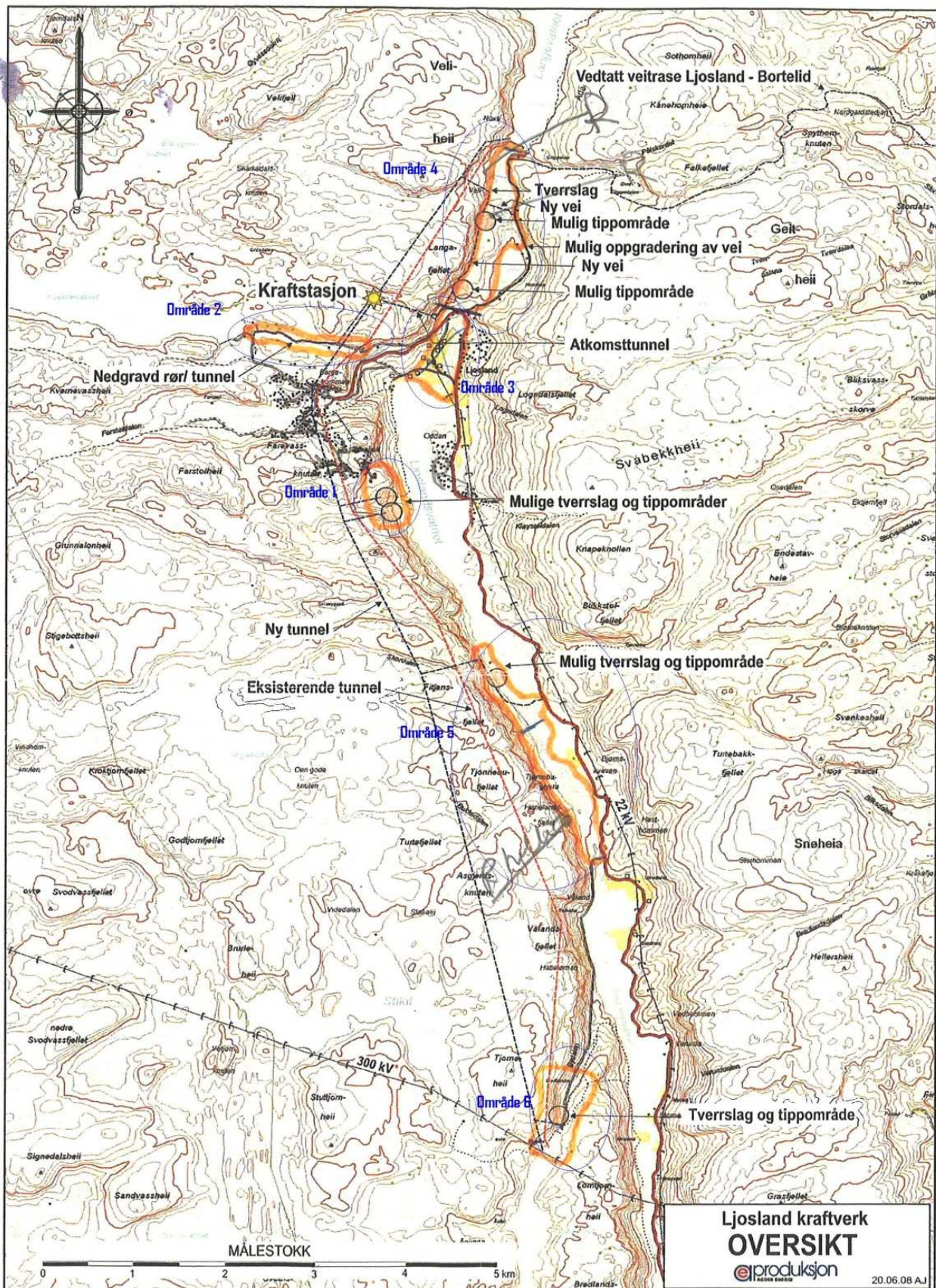
Figur 3: Kartutsnitt hentet fra Askeladden som viser distribusjon av kjente kulturminner i nærområdet.

Figur 4: Område 1 flate med utsikt.

Figur 5: Område 1, heller.

Figur 6: Kopi av plankart, inndelt i 6 undersøkelsesområder.

Undersøkellesmetoder

Visuell overflateregistrering. En slik befaring innebærer at man registrer kulturminner som kan sees i naturen med det blotte øyet. Eksempler på slike kulturminner er; rydningsrøyser, fangstgroper, steingjerder, hustuffer, bautasteiner, gravhauger, kullmiler, tjæremiler, rester etter jernvinner etc.

Prøvestikking, innebærer at det graves mindre prøveruter på ca 40x40 cm. Rutene har varierende dybde der regelen er at man graver seg ned til berg eller steril undergrunnsmasse som for eksempel leire. Massen i prøverutene blir vannsollet.

Maskinell sjakting, innebærer å lagvis fjerne matjordlaget i 3-4 meters brede sjakter med gravemaskin og krafse for å komme ned til undergrunnen. På denne måten blir eventuell fortidig aktivitet avdekket og avtegner seg mot undergrunnen. Disse vises eksempelvis som kullholdige strukturer, ofte med fet jord og funn av arkeologiske artefakter. Den vanligste funngruppen ved slik metodebruk er boplasspor fra bronsealder og jernalder. Fornminnetyper som kokegroper, stolpehull, ildsteder og overpløyde graver er relativt vanlige funn.

Planområdet ble kun undersøkt for automatisk fredede kulturminner ved hjelp av overflateregistrering.

Figur 7: Kirke og løe, Ljosland bygd.

Figur 8: Område 3, røys.

Resultat av registreringen

Område 1: Ørnefjell. Her ble det observert tre fine flater med ly og utsikt over hele fjorden, som hadde vært meget aktuelle for prøvestikking. Mulige steinalder leir-/jakt-/fangst-boplasser. Det ble også observert to hellere, riktig nok små men burde likevel undersøkes videre. (figur 4 og 5)

Område 2: Gamle Kvernevatn veien. Her ble det ikke observert noen synlige automatisk fredede kulturminner, eller spesielt aktuelle steder for verken for prøvestikking eller sjakting. (figur 3)

Område 3: Ljosland bygd- og hytteområde. Flere synlige nyere tids kulturminner i hele området. Spesielt interessant var et dyrket jorde helt sørøst i område 3, formasjoner som kunne minne om gravhauger, bør undersøkes videre. Og noen steinformasjoner helt sørvest i område, spesielle hustufter/røyser/bryggesteinslag bør undersøkes videre. (figur 7,8, 9 og 10)

Område 4: Fra Langafjellet til dammen ved Langevatnet.

Her ble det observert mange fine flater eller gress/myr sletter som vil være aktuelle for prøvestikking. Mange med både ly og utsikt, vanskelig å plukke ut enkeltområder med spesielt potensial ettersom hele dalen har et høyt potensial for steinalderaktivitet. Det nordligste område rett ved dammen er det eneste stedet hvor det hadde vært aktuelt med maskinell sjakting, ettersom det her er mulig å komme til med gravemaskin. Det var også her det tidligere ble gjort funn av flint. (Figur12)

Område 5: Ljoslandsvatn (sør) til Brelandsvatn. Store sletteområder av våt myr langs med hele elva. Er aktuelle for sjakting og prøvestikking. Det ble også observert 3 mulige hellere som bør undersøkes videre, og flere forfalte løer. (figur 13 og 14)

Område 6: Tjørneheii. Dette området har tidligere vært undersøkt og en rekke registreringer foretatt etter Nye Skjerka. Steinalderlokalteter, tufter, setervoll, skjorbrent stein med mer. Ingen nye observasjoner, potensiale for kulturminner under bakken.

Figur 9: Område 3,Steinformasjon.

Figur 10: Område 3, Mulige gravhauger.

Figur 11: Område 1 heller.

Figur 12: Område 4, Steinalderlokalitet.

Figur 13: Område 5, gammel løe på sletteområde.

Figur 14: Område 5, heller.

Konklusjon

Ved den visuelle overflaterregistreringen og befaringen av området, ble det observert flere automatisk fredede kulturminner (hellere), og undersøkt hvilke områder som kunne være potensielle for maskinell sjakting eller prøvestikking ved registrering.

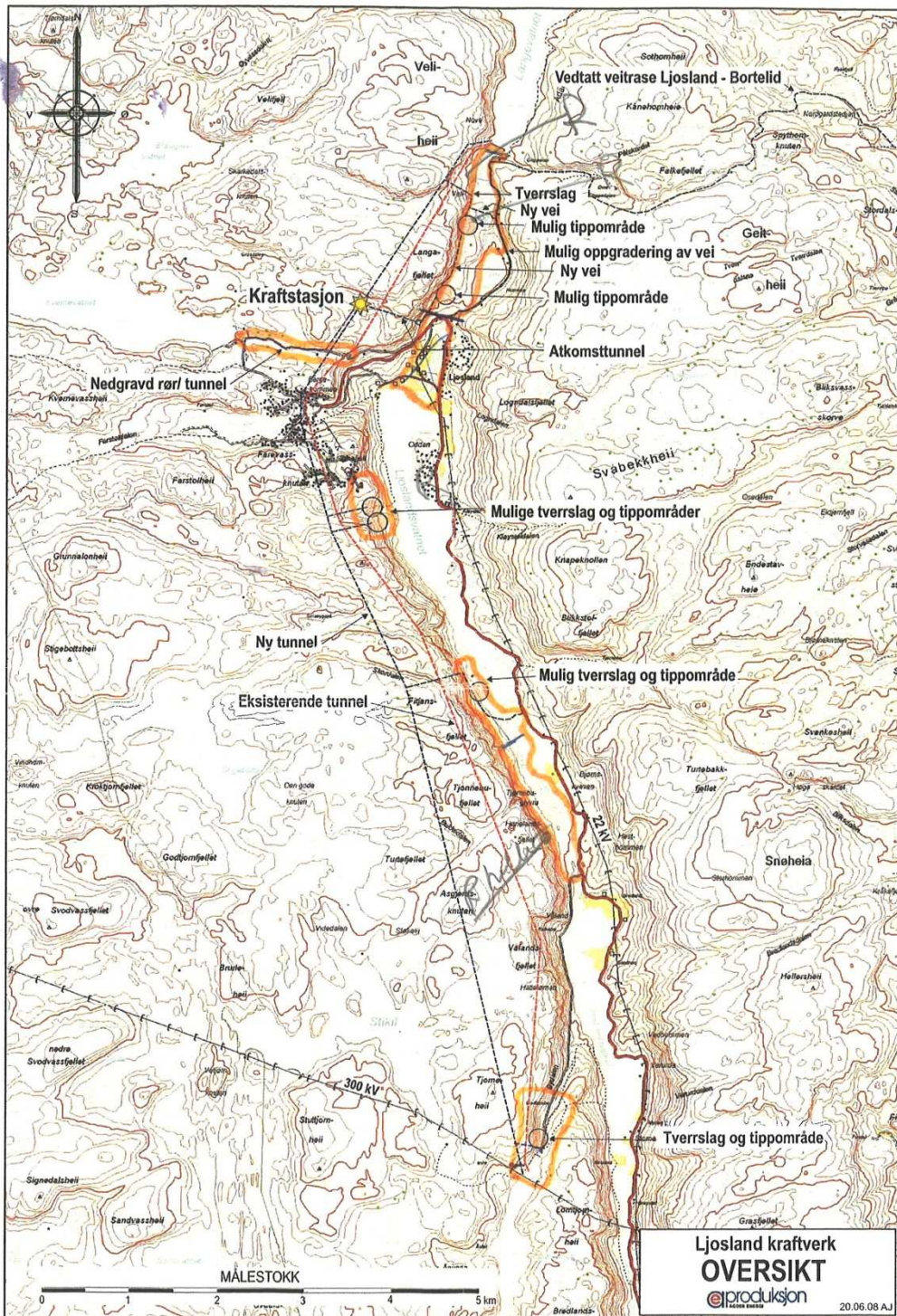
Hele dalen har et høyt potensial for steinalderbosettinger, hvor områdene 4, 5 og 6 har særskilt høyt potensial. Her vil det bli aktuelt og avgrense den allerede registrerte boplassen og foreta maskinell sjakting av områder hvor det er mulig for gravemaskin og komme til, samt prøvestikking av aktuelle flater nedover elva til Ljosland. Område 3 har også høy prioritet, i forhold til kontinuerlig bosetning fra steinalderen frem til i dag. I Område 1 vil det være aktuelt med prøvestikking på aktuelle flater. Ellers bør område 5 undersøkes ved sjakting og/eller prøvestikking. Område 6 har potensial for kulturminner under bakken, aktuelt med prøvestikking.

For Vest-Agder fylkeskommune
Hege Andreassen

Kristiansand
27.10.2009

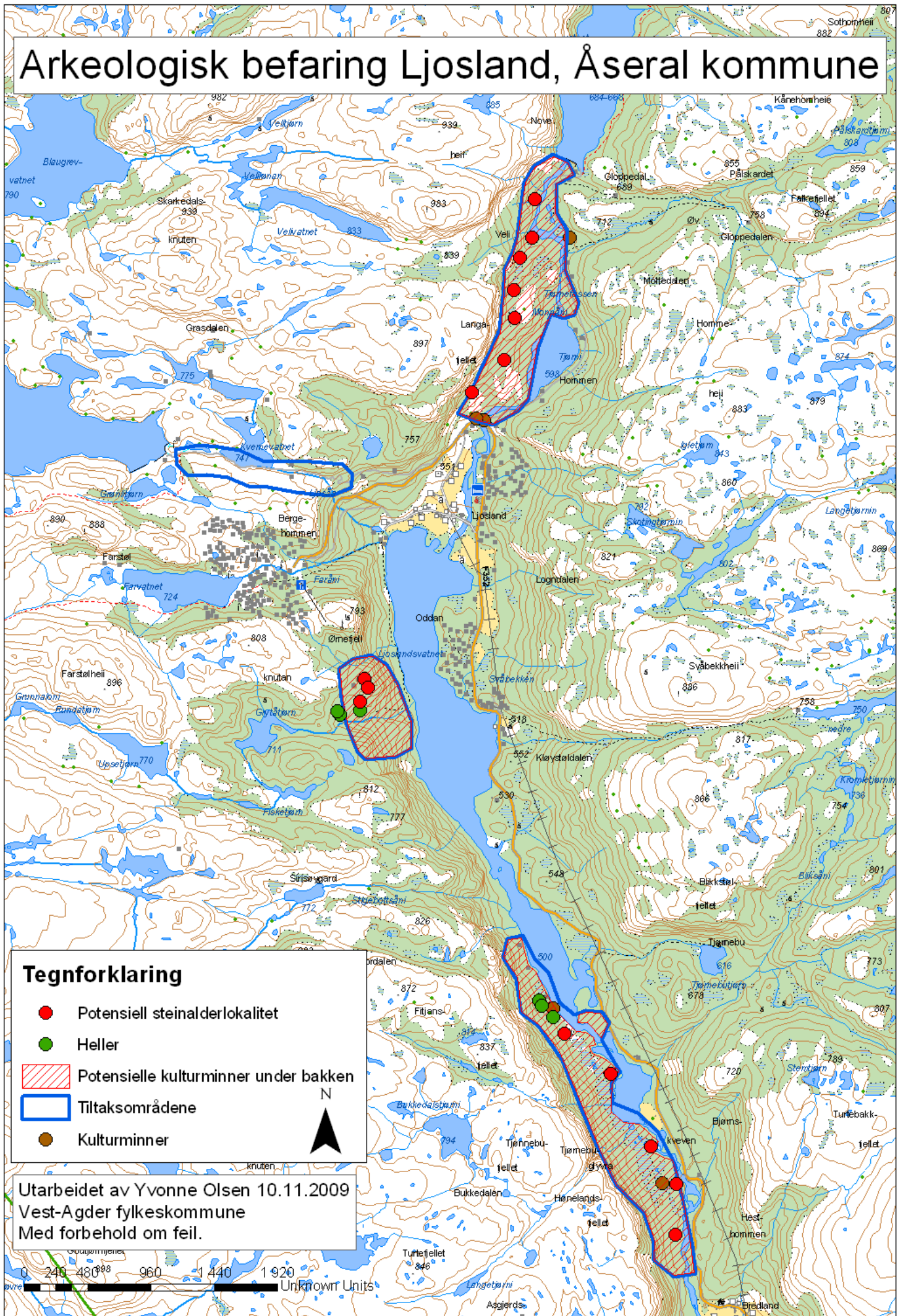
Vedlegg

1. Kart over planområde

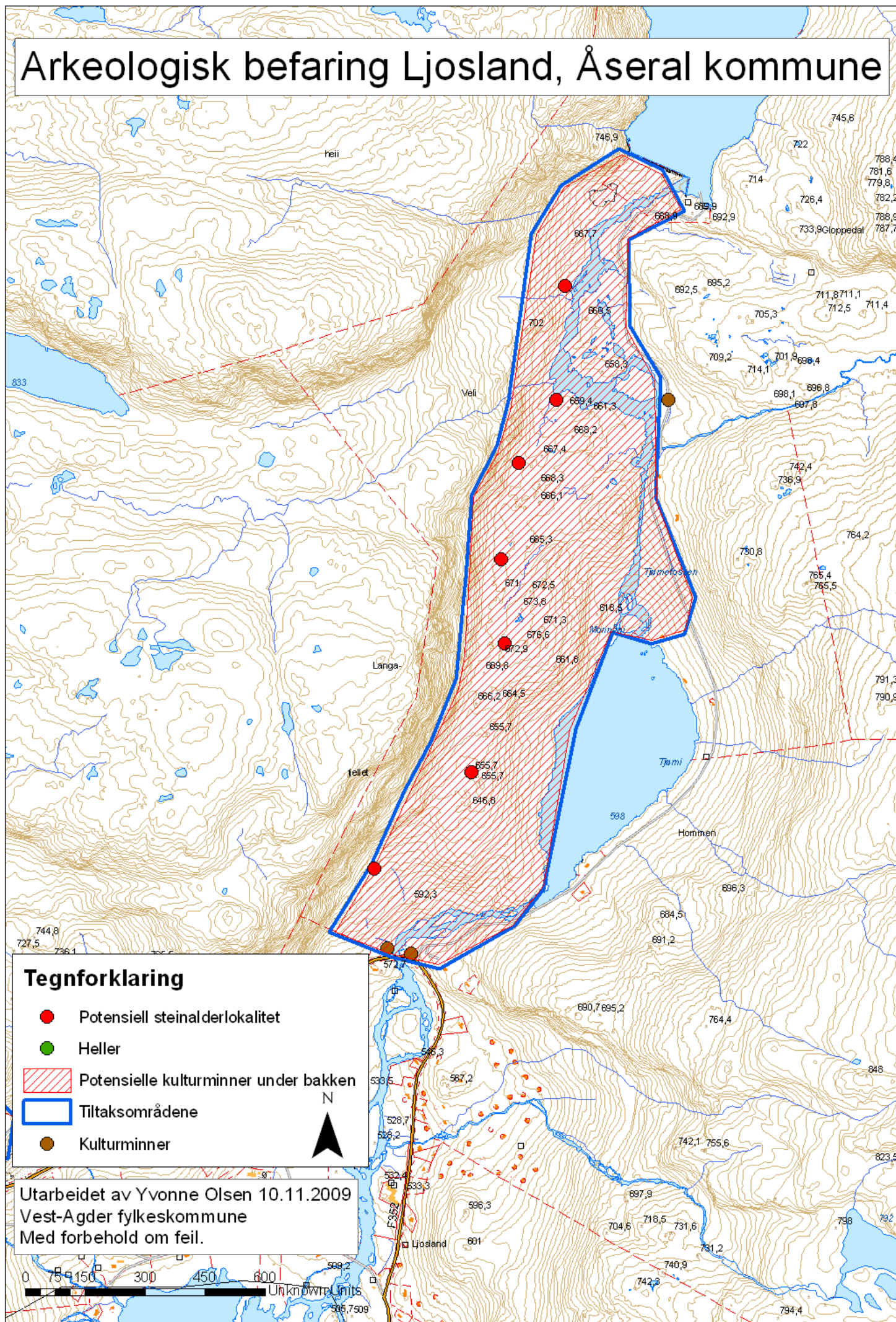

Vedlegg 1: Kart over planområdet.

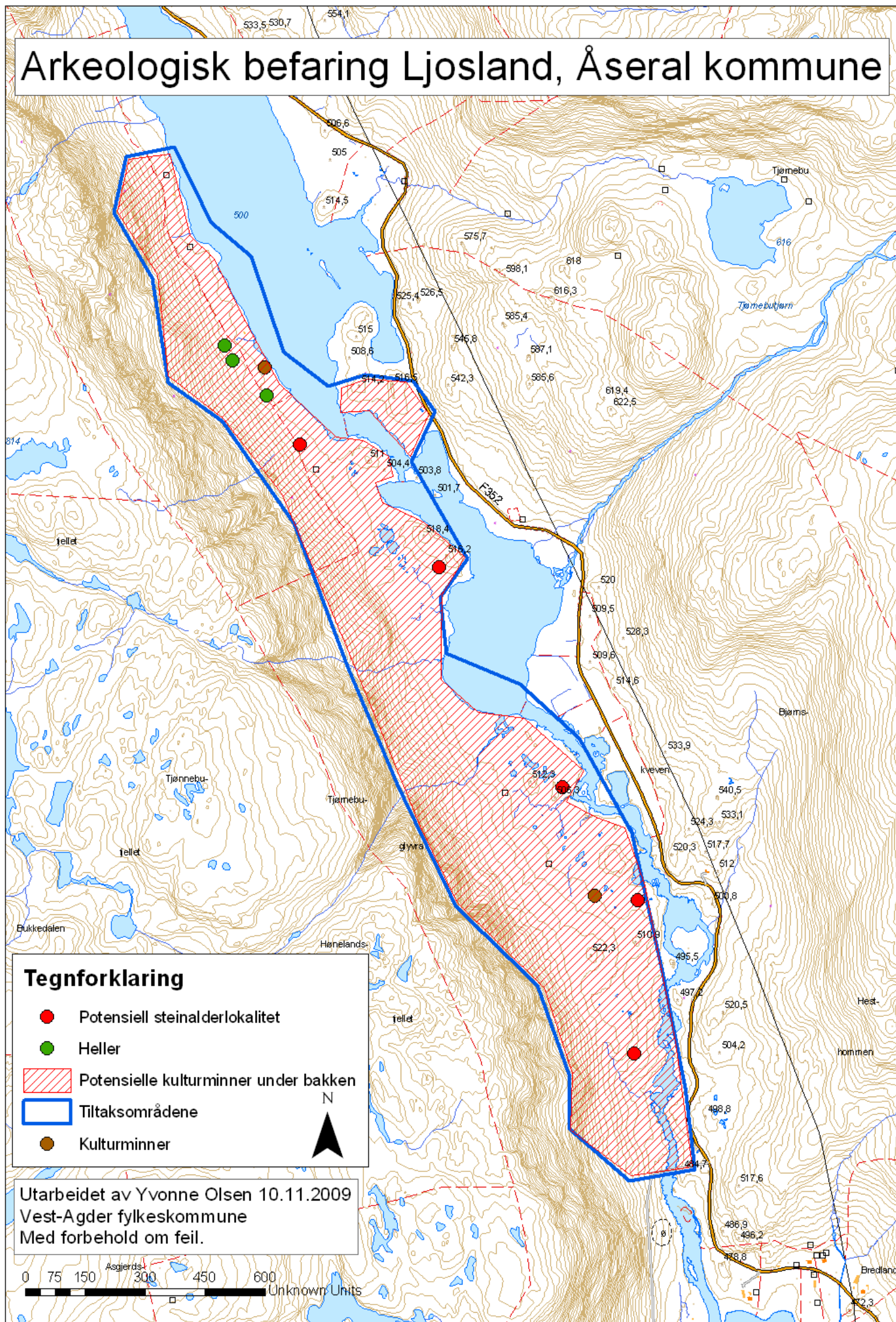
Arkeologisk befaring Ljosland, Åseral kommune

Arkeologisk befaring Ljosland, Åseral kommune

Arkeologisk befaring Ljosland, Åseral kommune

Arkeologisk befaring Ljosland, Åseral kommune

